

MØL I TEKSTILER

De to arter af møl, der oftest gør skade på tekstiler i vores hjem, er klædemøllet (*Tineola bisselliella*) og pelsmøllet (*Tinea pellionella*). Klædemøllet hører ikke til de oprindeligt danske dyr. Det stammer fra varme egne, og først da kakkellovnenne for alvor slog igennem i slutningen af 1700-tallet, kunne det trives i vores boliger. Pelsmøllet er derimod en gammel dansk art, og det findes også på naturlige levesteder som f.eks. i fuglereder.

Foto: P. Bang

Klædemøl; længde 5-7 mm

Biologi

Møl kan lægge mellem 100 og 150 æg i deres levetid. Æggene er ganske små, hvidlige og svære at få øje på, da de ofte lægges i folderne i stoffet og mellem hårene i tæpper, pelsværk og lignende. Når folk mener at have set mølæg, er det næsten altid larvernes ekskrementer, de har set. Disse er også afrundede og meget lettere at få øje på. Mølæggene ligger ganske løst og er meget skrøbelige, så mange af dem vil blive ødelagt ved almindelig rengøring, hvor tingene bankes, børstes eller støvsuges.

Afhængig af temperaturen kommer larverne ud af æggene efter 4-8 dage. Er temperaturen omkring 0°C eller lavere, dør de i løbet af tre uger uden at klække.

Den korteste tid, larven kan nå at blive fuldvoksen på, er 6-7 uger, men det forudsætter, at den holdes på en næringsrig kost og ved en temperatur på ca. 25°C. I praksis må man regne med noget længere tid, om

sommeren mindst 8-10 uger og om vinteren i uopvarmede rum adskillige måneder.

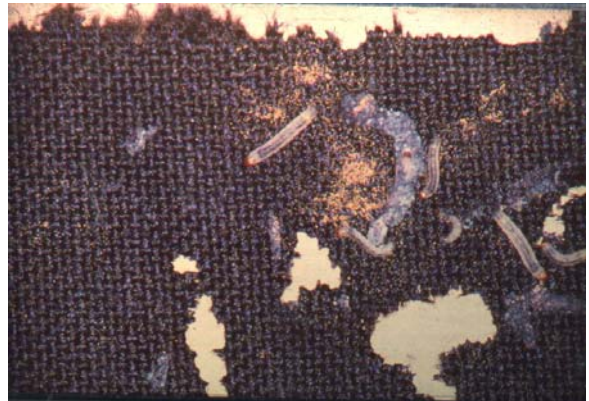

Foto:P.Bang

Klædemøllarve på uldstof; længde 7-9 mm

Både klædemøllets og pelsmøllets larver omgiver sig med klæbrige, tynde tråde, som de selv spinder. Til spindet klæbes afgnavede partikler fra føden og dyrets egne ekskrementer. Spindene beskytter sandsynligvis larverne mod udtørring.

Klædemøllets spind er fastklæbet til underlaget, og larven kan krybe frem og tilbage i det. Når den har ædt, hvad der er inden for rækkevidde, forlænges det. Pelsmøllarvens spind er derimod et løst rør, som den slæber rundt med sig. Mens klædemøllets larve bliver og forpupper sig i sit spind, hvor den er opvokset, vandrer pelsmøllarven ofte, når den er udvokset, op ad væggene og forpupper sig i revner mellem væg og loft, under lister og lignende steder. Konstaterer man angreb af pelsmøl, må man derfor også huske at sprøjte sådanne steder.

Skade

Et angreb af møl afsløres i mange tilfælde ved, at man ser de voksne møl flyve rundt i beboelsen, mens larverne derimod lever mere skjult på mørke og uforstyrrede steder f.eks. i uldtøj og pelsværk, der ikke bruges så tit, i møbelbetræk og i uldtæpper, under reoler, skabe og sofaer.

Foto: P. Bang

Pelsmøllarve i sit rør; længde 6-9 mm

Det er larverne, der forårsager skaden, da de voksne møl ikke tager næring til sig. Alligevel bør man også bekæmpe de voksne møl for at forhindre, at de formerer sig.

I tæpper eller pelsværk bider larverne hårene over ved grunden, og man opdager først skaden, når store totter på denne måde er blevet løse. I uldtøjet gnaver larverne også trådene over, så der bliver huller, men ofte vil man også kunne se larver, spind, larvehylstre og ekskrementer. Møbelbetræk angribes for det meste fra indersiden, og det, man kan se, er, at enkelte tråde i betrækket brister.

Klædemøllene har tilpasset sig til at leve af hornstof (keratin), som er hovedbestanddelen af uld, pelse og fjer. De kræver imidlertid også et tilskud af de proteiner, som findes i f.eks. pletter af fedt, blod, sved og urinstof. Naturgarn, som ikke er affedt, er derfor bedre føde for larverne end andet uldgarn, der ikke indeholder alle de stoffer, larverne har behov for. Tilskuddet af anden næring end det rene hornstof er så vigtigt, at helt små larver - i modsætning til de større - ikke kan fuldføre udviklingen i helt rent uldtøj. Sultne larver kan forsøgsvis gnave af alt muligt, så man en gang imellem kan opleve at få mølhuller i bomuld eller andre ting, som ellers ikke angribes.

Bekæmpelse

Ved møl i uldtøj eller andet, der opbevares i skabe og skuffer, tømmes disse for tøj, og tøjet behandles efter én af følgende metoder. Vask i vaskemaskine og efterfølgende tørring vil slå møl, larver og æg ihjel. Kemisk rensning på renseri vil også sikre, at f.eks. pelse eller tæpper er mølfri. Alle stadier af møllene vil efter 2-3 døgn i fryseren ved $+18^{\circ}\text{C}$ være døde, så denne metode kan benyttes til bekæmpelse i tøj og mindre tæpper. Det er ikke hensigtsmæssigt at bruge insektmidler direkte på beklædningsgenstande.

Skuffer og skabe, hvor det mølangrebne har været opbevaret, støvsuges grundigt og behandles eventuelt efterfølgende med et flydende mølmiddel. Drejer det sig om pelsmøl, skal man være opmærksom på, at

larverne kan have gemt sig i sprækkerne i skabet, i skuffen og ved loftet eller i æsker, poser og lignende, der opbevares sammen med det mølangrebne. Det er derfor vigtigt, at sådanne steder undersøges nøje og eventuelt behandles med et mølmiddel.

Er der tale om store gulvtæpper eller møbler, bør disse gøres grundigt rent med en støvsuger eller bankes med tæppebanker og efterfølgende støvsuges. En streng frostperiode kan udnyttes, hvis man har mulighed for at stille møbler eller hænge tæpper udenfor. Det skal fryse mindst en halv snes grader, i hvert fald om natten, og møbler og tæpper skal ind i varmen om dagen et par døgn i træk. Møllene kan godt tåle kuldegrader i længere tid, men dræbes hurtigt ved vekslende kulde og varme. Har man ikke mulighed for dette, kan møbler og gulvtæpper - efter grundig rengøring - behandles med et flydende mølmiddel. Disse midler indeholder aktivstoffet permethrin; de har langtidseffekt og kan fås i handlen som aerosoler eller sprøjtemidler til forstøvning. Brugsanvisningen skal altid følges nøje på de midler, der anvendes til bekæmpelse af møl.

Foto: P. Bang

Pelsmøl; længde 5-7 mm

I sammenhæng med ovenstående er det vigtigt at få undersøgt alle de steder, hvor møllene har mulighed for at udvikle sig, så eventuelle angreb bekæmpes på samme tid.

Flyver der mange møl rundt i beboelsen, kan de bekæmpes med en insektspray beregnet til brug mod flyvende insekter, drejer det sig kun om nogle stykker, dræbes de med håndkraft.

Efterfølgende er det en god idé, at det rene, mølfri uldtøj pakkes i tætte plastic- eller papirposer, hvis det ikke bruges jævnligt. Søg eventuelt råd hos en pelsforhandler vedrørende opbevaring af pelsværk. Hold ekstra øje med gulvtæpper og møbler, især på

de steder hvor man ikke kommer så ofte med støvsugeren.

Forebyggelse

Uldtøj, garn og lignende, der ikke bruges jævnligt eller gemmes væk om sommeren, bør pakkes i fuldstændig tætte plastic- eller papirsposer. Det er selvfølgelig vigtigt, at man sørger for, at tøjet er mølfrit, inden det pakkes væk. Vedrørende opbevaring af pelsværk, bør man søge råd og vejledning hos forhandleren.

I handlen fås ”mølhængere”, der er papirstrimler imprægneret med insektgift, som afgives i luftform. De kan enten hænges i klædeskabe, dragtposer og lignende eller lægges mellem tøjet på hylder i skabe og i skuffer. Det forudsætter, at ovennævnte er meget tætte, da ”mølhængerne” ellers ikke vil have nogen effekt.

Særligt udsatte møbler og tæpper kan eventuelt behandles forebyggende med et flydende mølmiddel, der indeholder permethrin. Mange møbelstoffer og tæpper er på forhånd imprægneret mod møl. Midlet påføres garnerne under farveprocessen og trænger ind i selve uldfibrene og beskytter garnet hele dets levetid. Forhandleren vil kunne oplyse, om tæpper eller møbler er beskyttet mod møl.